

3. Український правопис / НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови / О. А. Дітель (ред.). – Стер. вид. – К.: Наукова думка, 2004. – 236 с.
4. Чуковский К. И. Искусство перевода / К. И. Чуковский. – М. – Л., 1936. – С. 209.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Періодичні видання за 2009 рік:

Газети:

«День»

«Дзеркало тижня»

Журнали:

«Критика»

«Кур'єр Кривбасу»

«Український тиждень»

Стаття надійшла до редакції 13.11.2014 р.

УДК 81'373.231

Ніна Свистун

(Тернопільський національний педагогічний
університет ім. В. Гнатюка)

СТАТУС ПОДВІЙНИХ ІМЕН

(на матеріалі іменника м. Тернополя XIX ст.)

У статті проаналізовано склад подвійних особових імен м. Тернополя XIX століття, почерпнутих із актових записів та журналів видачі свідоцтв про народження архіву міського відділу реєстрації актів цивільного стану Тернопільського міського управління юстиції; здійснено його аналіз.

Ключові слова: антропонім, іменник, особове ім'я, подвійні імена.

Ніна Свистун. СТАТУС ДВОЙНЫХ ИМЕН (НА МАТЕРИАЛЕ ИМЕННИКА Г. ТЕРНОПОЛЯ XIX В.)

В статье проанализировано состав двойных личных имён г. Тернополя XIX века, которые выбраны из актовых записей и журналов выдачи свидетельств о рождении архива городского отдела регистрации актов гражданского состояния Тернопольского городского управления юстиции.

Ключевые слова: антропоним, именник, личное имя, двойные имена.

Nina Svystun. DOUBLE PERSONAL NAMES (BASED IMENNYK OF TERNOPIL IN XIX CENTURIES)

The article analyzes the composition of double personal names of Ternopil in the XIX century, taken from documentary records and journals issuing birth certificates of Archive City Department of Vital Records Ternopil City Department of Justice.

Key words: anthroponym, names, personal name, double names.

Власне особове ім'я розглядається переважно як лінгвістичне явище. Воно має функцію індивідуалізації, тобто називає (ідентифікує) одиничний, єдиний, неповторний факт дійсності, зокрема – людину. Будь-яке ім'я фактично може позначати не одну людину (повторюваність

імен пов'язана з певною обмеженістю їхньої кількості). Індивідуалізаційну функцію воно виконує лише в конкретному випадку [5, с. 203].

Мета нашої статті - виявити склад подвійних особових імен м. Тернополя у ХІХ столітті, здійснити його аналіз. Джерельною базою дослідження стали актові записи про народження та журнали видачі свідоцтв про народження з архіву міського відділу реєстрації актів цивільного стану Тернопільського міського управління юстиції.

Як особливий клас слів власні особові імена були виділені стоїками, зокрема Хриси́пом, проте й пізніше (в епоху Відродження, в Новий час, протягом усього ХІХ століття) продовжувалася дискусія, у якій було обговорено чимало як конкретних, однозначних тверджень, що приймалися різними вченими, так і цілком протилежних суджень та концепцій. Інтерес до людини в усьому розмаїтті її проявів не міг не позначитися на концепції імені, що перетворювалося на межову категорію, оскільки ставало точкою перетину зовнішнього і внутрішнього світів, специфічно відбивало сутність людської натури. Власні імена як своєрідна частина лексичного складу мови є цінним джерелом для різноманітних аспектів лінгвістичних досліджень. Цікаві традиції найменування осіб пов'язані з подвійними іменами.

Проблемами подвійних імен у своїх працях займалися В. А. Никонов [3, с. 20], Т. І. Тепляшина [4, с. 162], А. П. Коваль [2, с. 62–64], польські ономасти В. Ташицький [8] і Т. Мілевський [6; 7].

Подвійні імена – це імена, які вживаються паралельно (одночасно) для означення однієї й тієї ж особи. Друге особове ім'я становить особливий шар словникового фонду і є вартісним для історичної лексикології.

Із давніх джерел відомо, що паралельно з церковно-християнськими іменами побутували і традиційні слов'янські імена з вказівкою на те, яке ім'я людина одержала при хрещенні, а яке мала в побуті (світське) [1, с. 17]. Кожна країна мала свої традиції щодо називання подвійними іменами. Так, наприклад, в Індії система імен тричленна – перше ім'я «раші» для кожної дитини визначає астроном, враховуючи рік, місяць, число, день тижня, географічні координати місця народження, навіть годину і хвилину; друге ім'я вказує на належність родини до певної релігійно-общинної групи, на стать чи якісь інші загальні ознаки; третє ім'я вказує, до якої касты чи її частини належить родина. В Іспанії дворянин-ідалго мав право на шість імен, аристократ з титулом «дон-гранд» мав право на дванадцять імен, члени королівської родини та особи, близькі до них – на необмежену кількість імен тощо. На Україні ж по два і більше імені давала дітям уніатська церква. По кілька імен одержували переважно діти багатих батьків. Через два-три тижні після народження дитину хрестили. Священники давали їй офіційне ім'я, яке вносилося у церковні книги. Найчастіше це було ім'я зовсім інше, ніж те, що вибрав батько, голова сім'ї. У результаті цього дитина одержувала два імені: одне давали батьки, друге – згідно з християнськими «Святцями» – священник під час хрещення. Звичай двоіменності (надавання подвійних імен) був широко розповсюджений у росіян, болгар, сербів, чорногорців, тюркських народів.

Розгляд кількісного та якісного складу іменника жителів м. Тернополя у ХІХ столітті засвідчує наявність великої кількості подвійних імен серед українців, менше – потрійних. Проте на початку і до середини століття вони траплялися зрідка, а у другій половині помітне їх зростання. За нашим дослідженням, у 1850 році, наприклад, для найменування людей функціонувало лише два подвійних імені, у 1860 – одне, у 1870 – дев'ятнадцять, у 1880 – двадцять сім, у 1890 – тридцять, у 1900 – п'ятдесят вісім. Так, у 1800 році було засвідчене лише одне чоловіче подвійне ім'я для іменування українців – *Antonius-Erasmus*, для іменування дівчаток-українок – теж одне – *Catharina-Anna* [ТОДА, ф. 485, оп. 1, сп. 73], у хлопців польської національності засвідчене єдине ім'я – *Vincentius-Ignatius* [ТОДА, ф. 485, оп. 1, сп. 73]. У документах 1810–1840 рр. подвійні імена взагалі не зафіксовані [ТОДА, ф. 485, оп. 1, сп. 73; сп. 74], а в 1850 році засвідчено одне чоловіче ім'я *Eustahius-Marianus*, жіноче – *Marianna-Anna*, виявлено п'ятикомпонентне ім'я *Antonina-Marianna-Josephina-Vincentia-Julia* для іменування дівчини української національності [ТОДА, ф. 485, оп. 1, сп. 74]. Через

десятиріччя, у 1860 році, виявлено одне жіноче ім'я *Anna-Marianna* [ТОДА, ф. 485, оп. 1, сп. 74].

Починаючи з 1870 року, відчутна тенденція до кількісного зростання подвійних як чоловічих, так і жіночих імен. Так, у 1870 році у записах метричних книг було виявлено 19 подвійних імен, з них 7 – чоловічих і 12 жіночих. Серед чоловічих трапилися такі: *Bronislaus-Ladislaus*, *Josephus-Antonius*, *Josephus-Nicolaus*, *Marianus-Ladislaus*, *Theodorus-Modestus*, *Victorius-Joannes*, *Stanislaus-Severynus* [ТОДА, ф. 485, оп. 1, сп. 80], кожне з яких має по одній фіксації. Подвійні чоловічі імена, носіями яких були українці, складають 17,9 %. Цікаву тенденцію простежуємо серед чоловічих подвійних імен: у парі функціонують одне християнське, друге – слов'янське і навпаки: *Marianus-Ladislaus*, *Stanislaus-Severynus*. Цікавим є жіночий іменник, в якому представлені такі імена: *Anna-Euphrosina*, *Catharina-Maria*, *Eugenia-Anna*, *Eugenia-Malvina*, *Joanna-Julia*, *Julia-Maria*, *Helena-Clara*, *Maria-Helena*, *Stanislava-Albina*, *Stanislava-Valeria*, *Stephania-Isabella*, *Zenona-Victoria* [ТОДА, ф. 485, оп. 1, сп. 80]. Подвійні імена складають 26,6% від кількості новонароджених дівчаток-українок 1870 року.

Важливо зазначити, що у парі подвійного імені трапляється одне ім'я, характерне для українського іменника, а друге – для польського: *Євгенія-Мальвіна*, *Стефанія-Ізабелла* і под. Подвійні імена у хлопців польської національності такі: *Carolus-Antonius*, *Guilidmus-Philippus*, *Ladislaus-Carolus*, *Leopoldus-Augustus*, *Stanislaus-Augustus*, *Stanislaus-Rudolphus* (всього 6 імен, що складає 23% від новонароджених хлопчиків-поляків). Серед хлопців польської національності трапилося одне потрійне ім'я – *Fridericus-Rudolphus-Miccislaus*. Як бачимо, для найменування поляків дібрані подвійні чоловічі імена, характерні для польського іменника. Серед подвійних імен дівчаток-польок трапилися такі: *Adolphinus-Vanda*, *Emilia-Josepha*, *Josepha-Sophia*, *Helena-Hedvigis*, *Helena-Arestina* (можливо, *Арестіна* у складі подвійного походить від стародавніх, рідкісних чол. *Арустид* або *Арістіон* – від гр. «найкращий»), *Ripsima-Ladislava* [ТОДА, ф. 285, оп. 1, сп. 73]. Ці імена становлять 21,7 % від новонароджених дівчаток-польок. Зафіксовано одне потрійне ім'я – *Bronislava-Josepha-Sophia*.

У 1880 році трапилося 27 подвійних імен, з них для найменування зареєстрованих українців чоловічої статі використано 8. Це такі подвійні імена: *Adolphus-Eduardus*, *Bronislaus-Constantinus*, *Ignatius-Stanislaus*, *Joannes-Petrus*, *Petrus-Eustachius*, *Polikarpus-Ludovicus*, *Rudolphus-Wenceslaus*. Зазначимо, що серед українських сімей траплялися змішані, тому де-не-де в найменування могли проникати польські імена. Із 46 чоловічих імен-українців, зареєстрованих у 1880 році, – 8 подвійних, що складає 17,3%. Для найменування дівчаток-українок було використано 19 подвійних імен (із 52), питома вага яких складає 36,53%: *Alexandra-Antonina*, *Anastasia-Maria*, *Angela-Gabriela*, *Carolina-Paulina*, *Cristina-Theophila*, *Domicella-Natalia*, *Eudodia-Pelagia*, *Helena-Julia*, *Helena-Maria*, *Maria-Alexandra*, *Maria-Anna*, *Maria-Dominika*, *Maria-Sophia*, *Marianna-Elizabetha*, *Marianna-Olga*, *Olga-Julia*, *Sophia-Valeria*; 2 потрійних імені: *Irena-Maria-Leocadia* та *Sophia-Anna-Aemilia* [ТОДА, ф. 487, оп. 1, сп. 287]. Для найменування хлопчиків-поляків цього періоду було використано 14 подвійних імен (із 28), що становить 50%: *Adalbertus-Romanus*, *Alojsius-Marianus*, *Bronislaus-Josephus*, *Ceslaus-Leo*, *Franciscus-Josephus*, *Franciscus-Xaverius*, *Henrykus-Aemilianus*, *Marianus-Gabriel*, *Michael-Marcellus*, *Sigismundus-Alixtus*, *Stanislaus-Alojsius*, *Stephanus-Sebastianus*, *Vitoldus-Franciscus*, *Vitoldus-Josephus* [ТОДА, ф. 487, оп. 1, сп. 287]. Для найменування дівчаток-польок використано 5 подвійних імен, що складає 21,7%. Це такі імена: *Angela-Gabriela*, *Bronislava-Mavrykia*, *Hedvigies-Theresia*, *Helena-Laura*, *Sophia-Vanda* [ТОДА, ф. 487, оп. 1, сп. 287].

У 1890 році для найменування зареєстрованих українців чоловічої статі використано такі подвійні імена: *Antonius-Valerianus*, *Felix-Robertus*, *Georgius-Marianus*, *Georgius-Paulus*, *Ignatius-Josephus*, *Josephus-Julianus*, *Josephus-Marianus*, *Leo-Josephus*, *Leo-Ludovicus*, *Marianus-Joannes*, *Marianus-Josephus*, *Marianus-Maximilianus*, *Petrus-Paulus*, *Romanus-Adamus*, *Romanus-Leo*, *Vladimirus-Joannes*. Із 44 імен для найменування українців чоловічої статі 16 – подвійні (33,36%). Для найменування дівчаток-українок використано 14 подвійних імен із 42 імен загальної кількості найменування дівчаток-українок, що становить 33,3 %. Це такі імена: *Aemilia-Stanislava*, *Angela-Marianna* (2 фіксації), *Christina-Marianna*, *Irena-Aemilia*, *Irena-*

Antonina, Ludmilla-Mihalina, Malvina-Marianna, Maria-Juliana, Maria-Sophia, Marianna-Elizabetha, Marianna-Philippina, Sophia-Valeria, Stephania-Anna. [ТОДА, ф.485, оп.1, сп.82, 84; ф.487, оп.1, сп.291]. Зазначимо, що у цьому десятиріччі вперше зафіксовано 2 фіксації одного і того ж подвійного імені – *Angela-Marianna*. До цього часу кожне подвійне як чоловіче, так і жіноче ім'я фіксувалося лише по одному разу.

Для найменування хлопчиків-поляків було використано 17 подвійних імен, що становить 48,5 %: *Alojsuis-Marcellus, Alphredus-Joannes, Bronislaus-Josephus, Casimirus-Antonius, Conradus-Michael, Eugenius-Julius, Fridericus-Carolus, Josephus-Gasparus, Josephus-Stanislaus, Sigismundus-Josephus, Stanislaus-Boleslaus, Stanislaus-Josephus, Stanislaus-Silvester, Venceslaus-Boleslaus, Vincentius-Ferarius*; 2 потрійних: *Casimirus-Josephus-Stanislaus* та *Franciscus-Marianus-Augustinus* (5,7 %). Для найменування дівчаток-польок було використано 24 подвійних імені, що становить 63,1%: *Brigeda-Janina, Bronislava-Rosalia, Carolina-Elizabetha, Casimira-Francisca, Casimira-Hedvigies, Eugenia-Carolina, Florentina-Felicia, Francisca-Victoria, Francisca-Xavera, Joanna-Adela, Josepha-Marianna, Hedvigis-Josepha, Honoratha-Catharina, Hedvigis-Vanda, Marianna-Boleslava, Marianna-Bronislava, Marianna-Francisca, Marianna-Guuldma, Marianna-Hedvigis, Marianna-Henrica, Marianna-Mathilda, Marianna-Vanda, Sophia-Francisca, Vanda-Marianna* [ТОДА, ф. 487, оп. 1, сп.291]; 1 потрійне – *Julia-Victoria-Alphonsa*, що складає 2,6%.

У 1900 році для іменування новонароджених було використано 128 подвійних імен, з них для найменування осіб чоловічої статі – 59 імен, для найменування осіб жіночої статі – 69. Для найменування зареєстрованих хлопчиків-українців було використано 22 імені (31,8 %). Це такі імена: *Alexius-Casimirus, Antonius-Alexander, Antonius-Vincentius, Dionysius-Bohdan, Eugenius-Ladislaus, Ignatius-Josephus, Joannes-Stephanus, Josephus-Antonius, Josephus-Joannes, Ladislaus-Antonius, Marianus-Leo, Marianus-Stephanus, Marianus-Vladimirus, Michael-Clemens, Michael-Trophimus, Marianus-Josephus, Roscislaus-Josephus, Stanislaus-Laurtentius, Stephanus-Alexander*, та 3 потрійних *Alexander-Marianus-Stanislaus, Antonius-Josephus-Philippus, Stephanus-Jaroslaus Michaël*. Для найменування дівчаток-українок зафіксовано 36 імен (52,9%): *Aemilia-Maria, Aemilia-Helena, Anna-Eugenia, Anna-Ladislava, Antonina-Maria, Clementina-Maria, Cornelia-Stephania, Eugenia-Joanna, Eugenia-Salomea, Joanna-Lydia, Joanna-Maria, Joanna-Olga, Joanna-Stephania, Julia-Anna, Julia-Maria, Helena-Anna, Helena-Antonina, Helena-Sophia, Helena-Veronica, Ludmila-Helena, Maria-Alexandra, Maria-Anna, Maria-Antonina* (2 фіксації), *Maria-Daniella, Maria-Olga, Michalina-Stephania, Pelagia-Maria, Sophia-Alexandra, Stephania-Antonina, Stephania-Irena, Stephania-Maria, Stephania-Sophia, Stephania-Theodosia, Theophilia-Maria, Valeria-Leopoldina* [ТОДА, ф. 485, оп. 1, сп.82]. У метричних книгах зафіксовано також одне потрійне жіноче ім'я – *Helena-Antonina-Sophia*.

Для найменування новонароджених поляків використано 72 подвійних імені. Для найменування хлопців польської національності використано 37 імен (62,71 %). Зокрема, у наших джерелах трапилися такі імена: *Adam-Romanus, Acmilus-Joannes, Alojsius-Ignatius, Bronislaus-Ladislaus, Bronislaus-Rudolphus, Casimirus-Boleslaus, Casimirus-Michael, Casimirus-Viktor, Emilius-Sigismundus, Franciscus-Leo, Franciscus-Casimirus, Franciscus-Marianus, Franciscus-Savelius, Fridericus-Antonius, Josephus-Joannes, Josephus-Marianus, Josephus-Stanislaus, Julianus-Franciscus, Henricus-Ladislaus, Ludovicus-Stanislaus, Marianus-Bronislaus, Marianus-Franciscus, Martinus-Stanislaus, Michael-Franciscus, Miecislaus-Alexander, Miecislaus-Joannes, Otto-Franciscus, Romualdus-Miecislaus, Sigismundus-Vincentius, Stanislaus-Josephus, Stanislaus-Marianus, Stanislaus-Thaddeus, Stanislaus-Vincentius, Thaddeus-Adam, Thaddeus-Josephus, Thaddeus-Ludovicus* [ТОДА, ф. 485, оп. 1, сп. 82]. Для найменування новонароджених дівчаток-польок використано 33 подвійних імені, що становить 47,8%. Це такі імена: *Anna-Josepha, Anna-Vanda, Bronislava-Joanna, Camilla-Elizabetha, Casimira-Stanislava, Felicia-Bronislava, Francisca-Maximiliana, Francisca-Maria, Joanna-Josepha, Joanna-Stanislava, Josepha-Catharina, Josepha-Maria, Josepha-Stephania, Josepha-Zofia, Josepha-Victoria, Justina-Vanda, Hedvigies-Josepha, Hedvigies-Maria* (2 фіксації), *Helena-Clementina, Helena-Felicia, Ludovica-Ladislava, Ludovica-Maria, Maria-Bronislava* (2 фіксації), *Maria-Francisca, Maria-Casimira*,

Maria-Hedvigies, Philomena-Maria, Sophia-Leocadia, Stanislava-Carolina, Stanislava-Josepha, Stephania-Philomena, Theresia-Hedvigies, Vanda-Anna [ТОДА, ф. 485, оп. 1, сп. 82].

Можна припустити, що християнське ім'я вибиралося для новонароджених священиком зі Святців, а слов'янське вибирали батьки, оскільки слов'янські імена милозвучні, гарні, приємні тощо. Аналіз подвійних імен дозволяє виявити певні закономірності. Нерідко в парі функціонують імена, одне з яких є автохтонно слов'янське, а друге – християнське. Пор.: в українському подвійному найменуванні: *Alexius-Casimirus, Dionysius-Bohdan, Eugenius-Ladislavus, Ladislavus-Antonius, Marianus-Vladimirus, Roscislaus-Josephus, Stanislaus-Laurentius*, у польському подвійному найменуванні: *Bronislaus-Ladislavus, Bronislaus-Rudolphus, Casimirus-Boleslaus, Casimirus-Michael, Casimirus-Victor, Josephus-Stanislaus, Henricus-Ladislavus, Miecislavus-Aleksander, Miecislavus-Vincentius* та ін. Подібне значно в меншій кількості спостерігається в жіночому іменнику. У подвійних іменах нерідко одне з імен дано на честь святого, а інше – на честь родичів, батьків.

У досліджуваному регіоні виявлено значний відсоток подвійних імен, які вживаються паралельно (одночасно) для означення однієї й тієї ж особи. Розгляд кількісного та якісного складу іменника м. Тернополя у XIX столітті засвідчує наявність двохсот сімдесяти дев'яти подвійних імен. Збереження в Україні традиції подвійного імені пояснюється насамперед стійкістю багатовікових традицій їх уживання. Можливо, у деяких випадках такими іменами називали з містичних мотивів, наприклад, щоб уберегти дитину від злих сил і чарів. Подвійні імена є також продовженням давніх традицій у Галичині. Вони нерідко даються за сімейною традицією (на честь батька чи матері, дідуся, бабусі або одне ім'я дається відповідно до імені у «Святцях», друге – за іменем матері/батька, бабусі/дідуся). Як відомо, у кожного народу система імен укладалася протягом тривалого часу і в нерозривному зв'язку з укладом життя, соціальними умовами, віруваннями, звичаями, традиціями, забобонами тощо. Традиція називання дитини кількома іменами виникла, мабуть, з бажання віддати її в руки «небесних патронів», знову ж таки для міцнішого захисту. Католицька церква, як відомо з історії, регламентувала кількість імен досить суворо.

Отже, здійснивши аналіз подвійних особових імен м. Тернополя у XIX столітті, робимо висновки, що збереження на Україні традиції подвійного імені пояснюється насамперед стійкістю багатовікових традицій їх уживання. Найбільш продуктивним можна назвати період 1870-1900 рр., коли кількість подвійних імен інколи навіть переважає одиничні, на противагу 1810-1840 рокам, коли подвійні імена взагалі відсутні. У парі подвійного імені зафіксоване збереження давньої традиції: одне ім'я християнське, друге – слов'янське.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демчук М. О. Українські автохтонні власні особові імена праслов'янського походження / М. О. Демчук // Мовознавство. – 1983. – № 1. – С. 68–71.
2. Коваль А. П. Життя і пригоди імен давніх і нових, славетних і скромних, відомих і забутих / А. П. Коваль. – К.: Вища школа, 1988. – 238 с.
3. Никонов В. А. Имя и общество / В. А. Никонов. – М.: Наука, 1974. – 278 с.
4. Тепляшина Т. И. Двойные имена удмуртов / Т. И. Тепляшина // Личные имена в прошлом, настоящем, будущем. – М.: Наука, 1970. – С. 162–166.
5. Українська мова. Енциклопедія: [авт.-укл. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко]. – К.: Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 2000. – 752 с.
6. Milewski T. Imiona osobowe jako zwierciadło kultury / T. Milewski // Studia linguistica in honorem Thaddaci Lehr-Splawiński. – Kraków, 1963. – S. 38–46.
7. Milewski T. Słowiańskie imiona osobowe na tle porównawczym / T. Milewski // Z polskich studiów sławistycznych. – Warszawa, 1963.
8. Taszycki W. Rozprawy i studia polonistyczne / Taszycki W // Onomastyka. – Wrocław–Kraków : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1958. – 345 s.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ТОДА – Тернопільський обласний державний архів; ф. – номер фонду; оп. – номер опису; сп. – номер справи.

Стаття надійшла до редакції 13.11.2014 р.

УДК 811.161.2'373(045)

Тетяна Семашко

(Київський національний університет ім. Т. Шевченка)

МЕЖІ ДИХОТОМІЇ «СВІЙ» – «ЧУЖИЙ» В АСПЕКТІ ЕТНІЧНОЇ СТЕРЕОТИПІЗАЦІЇ

У пропонованій статті встановлено межі базової моделі концептуальної опозиції «свій» – «чужий» в аспекті етнічної стереотипізації. Інтерпретація «свого» і «чужого» завжди має аксіологічне спрямування. «Свій» співвідноситься з особистісним посесором, соціокультурною групою, яка ідентифікується на підставі різних типів схожості, де все «своє» сприймається як 'правильне', 'рідне', 'близьке', 'безпечне' – позитивне. Концептуальна модель «чужого» – опозитивна: все «чуже» сприймається як 'інше', 'дивне', 'незвичне', 'неправильне' – негативне. Аксіологічність цієї опозиції є відносною і залежить від етичних настанов етносу.

Ключові слова: бінарна опозиція, посесивність, аксіологічність, стереотипізація.

Татьяна Семашко. ГРАНИЦЫ ДИХОТОМИИ «СВОЙ» – «ЧУЖОЙ» В АСПЕКТЕ ЭТНИЧЕСКОЙ СТЕРЕОТИПИЗАЦИИ

В предлагаемой статье установлены пределы базовой модели концептуальной оппозиции «свой» – «чужой» в аспекте этнической стереотипизации. Интерпретация «своего» и «чужого» всегда аксиологична. «Свой» соотносится с личностным посессором, социокультурной группой, идентифицируется на основании различных типов сходства, где все «свое» воспринимается как 'правильное', 'родное', 'близкое', 'безопасное' – положительное. Концептуальная модель «чужого» – опозитивна: все «чужое» воспринимается как 'другое', 'странное', 'необычное', 'неправильное' – отрицательное. Аксиологичность этой оппозиции является относительной и зависит от этических установок этноса.

Ключевые слова: бинарная оппозиция, посесивность, аксиологичность, стереотипизация.

Tatiana Semashko. BORDER OF THE «OWN» AND «FOREIGN» IN TERMS OF ETHNIC STEREOTYPING

In this article the author tries to find out the limits of the basic model of the conceptual opposition «own» – «foreign» in terms of ethnic stereotyping. Concept «own» is connected with the individual possessor, social and cultural group, which is identified in accordance with the spiritual, communicative, modal kinship, and with group of relationship identified on the base of the unity of localization and property. The «own» points to ampler territorial and ethnic possession. Conceptual model of the «foreign» creates oppositions. All «their» perceived as 'correct', 'native', 'close', 'safe' – positive; all «foreign» is perceived as 'different', 'strange', 'unusual', 'wrong' – negative. Value ability of this opposition is not rigidly fixed and depends on the ethic principles of Ukrainians.

Key words: binary opposition, possessivity, value ability, stereotyping.

Антропоцентричність пізнавальної взаємодії людини з навколишнім світом спрямовує погляд дослідників на опозицію «свій» – «чужий» як одне з фундаментальних базових